

Kinas medelklass har i stor utsträckning vuxit upp i städerna och får sina inkomster genom lönearbete

–slutreplik till Hubert Fromlet

BJÖRN GUSTAFSSON, TERRY SICULAR OCH XIUNA YANG

Genom sin storlek har den kinesiska ekonomins mycket snabba tillväxt högst betydande konsekvenser utanför landets gränser. Det handlar inte bara om strikt ekonomisk påverkan. Därför är det inte förvånande att det i Kinas omvärld pågår diskussioner om hur den kinesiska utmaningen bäst bör mötas. Den Europeiska unionen formulerade 2016 en Kinastrategi och kompletterade denna redovisade den svenska regeringen i en skrivelse till riksdagen hösten 2019 ett samlat förhållningssätt i sitt arbete i förhållande till Kina (Regeringens skrivelse 2019/20:18). Det handlar bl a om frågor som rör (i den ordning de räknas upp i skrivelsen) säkerhets- och försvarspolitik, handel och ekonomi, klimat- och miljöfrågor, Kina som multilateral aktör, mänskliga rättigheter, bistånd, teknologi, digitalisering och forskning och utbildning.¹

I sin replik till vår artikel publicerad i *Ekonomisk Debatt* nummer 6 (Gustafsson m fl 2019a) skriver Hubert Fromlet i detta nummer av tidskriften om ett antal utmaningar som den kinesiska ekonomin står inför. Han skriver:

Det kan t ex handla om den mycket betungande privata och offentliga skuldsättningen på främst lokal nivå, det alltjämt svaga banksystemet inklusive skuggbankerna, de alltjämt pågående hjälpinsatserna till

de olönsamma statsföretagen och de otillräckliga socialförsäkrings- och pensionssystemen. Därutöver, icke att förglömma, otillräcklig hälso-, sjuk- och miljövard samt på längre sikt kanske ovälkomna politiska och protektionistiska ingrepp eller hotbilder. (Fromlet 2020, s XX)

Vi kan instämma med denna verklig-hetsbeskrivning.

De frågor vi tog upp i vår *Ekonomisk Debatt*-artikel handlade om den kinesiska medelklassens storlek, förändring och särmärken. Varför är det då intressant för en svensk läsekrets att informeras om sådan forskning? Vi motiverade vår studie utifrån tre perspektiv. Ett är att en snabbt växande kinesisk medelklass har mycket klara implikationer för utrikeshandeln. För att ta ett exempel: Kina är i dag världens enskilt största marknad för personbilar. Ett andra skäl som vi angav är att den kinesiska medelklassen genom sin ökande konsumtion gör allt större avtryck på miljön och på klimatet. Det tredje skälet vi tog upp är att en ökande kinesisk medelklass även innebär att allt fler världsmedborgare har en längre utbildning. Med längre utbildning kan (men måste inte) följa t ex ett ökat intresse för miljö och klimatfrågor, individernas hälsa, samhällets sociala stabilitet och en god offentlig förvaltning.

Som vi skrev i artikeln finns ingen allmän vedertagen definition av ”medelklass”. Den definition vi använde tar som utgångspunkt inkomstsituationen i höginkomstländernas befolkning. Kinesiska hushåll och deras medlemmar, vilka om de hade levt i EU varken betraktats som ”fattiga” eller ”välbeställda”, definierade vi som ”medelklass”. I artikeln redovisar vi hur dessa antaganden tillämpade på data från *China Household Income Project* (CHIP) leder till flera resultat.

SLUTREPLIK

Björn Gustafsson är professor emeritus vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet och Research Fellow vid Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn.
bjorn.gustafsson@socwork.gu.se

Terry Sicular är professor vid Department of Economics, Western University London, Ontario. Hennes forskning är inriktad mot Kina med tonvikt mot inkomsternas fördelning. sicular@uwo.ca

Xiuna Yang har en doktorsexamen i nationalekonomi från Beijing Normal University, Beijing. Hon arbetar som Program Officer vid China Development Research Foundation, Beijing.
yangxiuna2005@163.com

¹ För en initierad och balanserad genomgång av Kinas förändring och dess förändrade roll i världen, se Ljunggren (2015).

Vi visar hur den kinesiska inkomstfördelningen har kommit att ändras till formen. Den har förändrats från att år 2002 likna en pyramid, med många vid basen och allt färre ju högre upp, till att mer anta en olivs form. Det senare innebär att ganska få personer har riktigt låga inkomster, ganska många har något högre inkomster och förhållandevis få har riktigt höga inkomster. Ett huvudresultat är att den kinesiska internationellt definierade medelklassen var anmärkningsvärt liten år 2002, men den har därefter vuxit mycket snabbt – en utveckling som enligt våra projektioner har fortsatt fram till år 2020. Det innebär att i dag finns inget annat land som har en lika stor globalt definierad medelklass. Ett annat huvudresultat är att den kinesiska medelklassen är starkt koncentrerad till landets städer. Endast en liten minoritet av landsbygdsbefolkningen har inkomster tillräckligt höga för att räknas som medelklass. Vi visar även att den internationellt definierade kinesiska medelklassen har flera drag som skiljer den från hushåll med lägre inkomster.

Hur går det med den kinesiska medelklassen i framtiden och med dess betydelse inom och utom landet? Fromlets kommentar andas en önskan om en utveckling av vår artikel i sådan riktning. Med den kunskap vi hade då artikeln skrevs bedömde vi att sådana scenarier skulle bli ganska spekulativa. Men i dag kan vi återropa nya resultat som framkommit i vår fortsatta forskning. Vi har nämligen i en helt ny studie gått vidare i undersökandet av den kinesiska medelklassen utifrån data för år 2013 – se Gustafsson m fl (2019b). I det följande redogör vi i korthet för vilka frågor vi nu har behandlat och vad vi funnit.

Ett perspektiv vi anlade i vår nya studie var: Hur har Kinas medelklass rekruterats? Även om det finns betydande skillnader i levnadsnivå mellan stad och landsbygd i många låg- och medelin-

komstländer är sådana i Kina ovanligt stora. Dessutom: Den under många år förda politiken har bidragit till att för stora och vidmakthålla dessa skillnader. Sedan 1950-talet har nämligen den kinesiska befolkningen redan vid födelsen kategoriserats med hjälp av *hukou* (befolkningsregistrering) som antingen landsbygdsperson eller som en stadsinvånare. Den senare kategorin var, och är fortfarande till stor del, den privilegierade kategorin genom sin tillgång till lönearbete, socialförsäkringsförmåner, subventionerad sjukvård, låga inkomstskatter etc. Landsbygdsbefolkningen dominerades länge av bönder som huvudsakligen odlade för sin egen konsumtion, saknade socialförsäkringsförmåner, själva fick finansiera sin sjukvård och som behövde betala skatter på den jord de odlade. Längre hölls de två kategorierna skilda genom att majoriteten av landsbygdspersoner inte tilläts migrera till städerna. Hindren för att migrera har dock kommit att mjukas upp och Kinas städer rymmer i dag ett mycket stort antal personer som migrerat från landsbygden, men som fortfarande har sitt *hukou* på landsbygden.

Även om vi hade förväntat att chansen att tillhöra den kinesiska medelklassen skulle vara betydligt större för dem som vuxit upp i städerna än för personer som fötts på landsbygden, fann vi att skillnaden var förvånansvärt stor. Vi fann nämligen att nästan 40 procent av personer som vuxit upp med ett urbant *hukou* som vuxna räknades som medelklass. Detta ska jämföras med siffran tio procent bland personer som vuxit upp på landsbygden och där fått *hukou*. Vi kunde visa att en mycket viktig väg till medelklass-tillhörighet för personer som fötts på landsbygden var att migrera till en stad och om möjligt ha fått sitt *hukou* konverterat från landsbygden till att vara i en stad. Den stora fördelen med att ha fötts med ett stads-*hukou* bekräftas av

våra ekonometriska skattningar. Dessa visade även att sannolikheten att höra till den globalt definierade medelklassen på ett förväntat sätt relaterade till bl a föräldrarnas utbildning och deras sysselsättning.

En annan infallsvinkel var att studera hur medelklasshushållens inkomster är sammansatta. Utifrån vilken källa som dominerade definierade vi fyra kategorier av medelklasshushåll. Det handlar om hushåll vars inkomster huvudsakligen kom från löner, sådana vars huvudsakliga inkomster bestod av pensioner respektive sådana med inkomster huvudsakligen från företagande. En fjärde kategori utgjordes av övriga hushåll, dvs sådana som mottog betydande inkomster från olika källor. Resultaten av klassificeringen var oväntade. Att huvuddelen av den kinesiska medelklassen får sina inkomster i egenskap av anställda eller tidigare anställda är knappast förvånande. Men den stora dominansen av andelen som mottog sina inkomster på grund av lönearbete eller i form av pension, över 80 procent av medelklassen, tillsammans med den lilla andelen företagare, bara 13 procent, var en överraskning. Denna sammansättning tyder på att Kinas medelklass är relativt homogen i sitt beroende av nuvarande eller tidigare lönearbete. De lönean-

ställdas bekymmer dominerar därmed medelklassens. Dessa intressen tenderar att betona löneökningar, anställningstrygghet och goda arbetsvillkor men knappast företagandets villkor. Dessutom, givet att en högst avsevärd andel av medelklassen är anställd av staten eller av statligt ägda företag innebär det att den kinesiska medelklassens intressen är oproportionerligt sammanbundna med staten.

Avslutningsvis vill vi tacka Hubert Fromlet för att hans kommentar möjliggjort för oss att utveckla ämnet Kinas globalt definierade medelklass i denna tidskrift samt för de berömmande ord han skrivit om vår artikel.

REFERENSER

Fromlet, H (2020), "Kinas medelklass kan konfronteras med påtagliga utmaningar – eller utmana själv", *Ekonomisk Debatt*, årg 48, nr 1, s XX–XX.

Gustafsson, B, T Sicular och X Yang (2019a), "Kinas framväxande globala medelklass", *Ekonomisk Debatt*, årg 47, nr 6, s 31–42.

Gustafsson, B, T Sicular och X Yang (2019b), "Catching up with the West: Chinese Pathways to the Global Middle Class", IZA Discussion Paper 12345, Bonn.

Ljunggren, B (2015) *Den kinesiska drömmen – utmaningar för Kina och världen*, Hjalmarson & Högberg, Stockholm.

Regeringens skrivelse 2019/20:18, *Arbetet i frågor som rör Kina*, Stockholm.